

I . V . N

Vereniging voor natuur en milieueducatie

De Wielewaal

(volgnr. 8)

Afd. Leek/Nietap

Jaargang 5, april 2005

Losse nummers € 1,00

I.V.N. – afdeling Leek / Nietap

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN 178 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Samenstelling bestuur:

Voorzitter:	Albert Wemmenhove	Lid:	Herman de Heer
Secretaris:	Herman de Meijer	Lid:	Laus Paagman
Penningmeester:	Kees Nagelmaeker	Lid:	vacant
		Lid:	vacant

Werkgroepen: Vogelwerkgroep i.o. Coörd. W. Hovinga, tel.: 516683

Redactieadres afdelingsblad en secretariaat: 't Kaarnhuus 24
9356 EK Tolbert
tel. : (0594) 51 77 94 (na 19.00 h.)

Sluitingsdatum kopij volgend blad (verschijnt eind oktober 2005):
30 september 2005

Redactie: Willem Hovinga, e-mail: w.hovinga@home.nl
Herman de Meijer, e-mail: meysie@home.nl of ivnleek@home.nl

Contributie:

De leden van IVN-afd. Leek / Nietap betalen minimaal €16,00, gezinsleden minimaal €3,00 en donateurs minimaal €7,00 per jaar.

Ledenadministratie:

Nieuwe lidmaatschappen, verhuizingen, opzeggingen en overschrijvingen kunnen worden gemeld bij het afdelingssecretariaat. Opzeggingen en overschrijvingen vinden uitsluitend plaats per 1 januari van het navolgende jaar.

Omslag: Ontwerp door Willem Hovinga
Druk: Drukkerij “De Zijlen”

Inhoud:

<u>I.V.N.- afdeling Leek / Nietap</u>	pg. 1
Samenstelling bestuur	pg. 1
Algemene informatie	pg. 1
Redactieadres en secretariaat	pg. 1
<u>Inhoud</u>	pg. 2
<u>Van de secretaris</u>	pg. 3
<u>De padden zijn los</u>	pg. 4
<u>Website IVN-Leek/Nietap ter overname, wie helpt?</u>	pg. 6
<u>Paddestoelenexcursie op Nienoord</u>	pg. 7
<u>Herfst in Stadspark</u>	pg. 9
<u>ACTIVITEITEN</u>	
Van half april tot half november 2005	pg. 11
-Slootjesexcursie, 16 april	-----
-Dauwtrappen op Hemelvaart, 5 mei	pg. 11
-Nachtvlinders kijken, 6 mei	pg. 11
-Vleermuizenexcursie, 28 mei	pg. 11
-Provinciale IVN-dag in Tolbert/Leek, 18 juni	pg. 12
-“De Slotplaats” te Bakkeveen, 17 juli	pg. 12
-Groene maand september	pg. 13
-‘Natuur in de Stad’, -- september	pg. 14
-Landelijke IVN-dag, 1 oktober	pg. 14
-Paddestoelenexcursie, 15 oktober	pg. 14
-Landelijke natuurwerkdag, 5 november	pg. 14
<u>Boeken / Brochures / Affiches van IVN-Leek/Nietap</u>	pg. 16
<u>Vlinderdialezing</u>	pg. 17
<u>Resultaten en nieuws over weidevogels in ZWK</u>	pg. 19
<u>Vroege vogel wandeling</u>	pg. 23
<u>AGENDA samenvatting</u>	pg. 24

Van de secretaris

Het is half april, de sleedoorn, de bosanemonen en het speenkruid bloeien. De vogels zijn druk doende met hofmakerij en nestbouw, kortom; het voorjaar is overduidelijk begonnen en dat betekent voor u weer een nieuwe “Wielewaal”.

In deze “Wielewaal” treft u als vanouds ons excursieprogramma tot ver na de zomer aan. Zet ze maar alvast in uw agenda.

Een aantal verslagen en impressies geeft u een beeld van activiteiten die we gedurende het afgelopen half jaar hebben ontplooid

In een uitgebreid artikel doet Herman de Heer verslag van de resultaten en ontwikkelingen op het gebied van weidevogelbeheer.

Verder treft u een oproep voor overname van onze website; reageert u alstublieft massaal.

En u vindt een kort overzicht van zaken die bij de secretaris liggen te verstoffen en die toch echt bedoeld zijn voor gebruik door alle geïnteresseerde leden van onze afdeling.

Het bestuur hoopt u ook dit jaar weer op veel van onze activiteiten te mogen ontmoeten en als secretaris wens ik u weer veel plezier met het lezen van deze “Wielewaal”.

Herman de Meijer

Parotia persica

De padden zijn los!

Red de padden nu! Drie manieren om de padden te redden:

- 1. in je auto,
- 2. in je straat
- 3. als paddenwacht bij de bekende oversteekplaatsen.

Elk voorjaar trekken amfibieën vanuit hun winterverblijfplaatsen naar de voortplantingswateren. Deze paddentrek is halverwege maart begonnen, want na de vorst- en sneeuwperiode beleven we nu enkele warmere voorjaarsavonden. Salamanders, heikikkers, bruine kikkers en padden spoeden zich massaal naar poelen, dobben, sloten en vijvers om voor nageslacht te zorgen. Er moet gepaard worden en er moeten eitjes worden afgezet.

Hierbij gaat het niet om de late en zeer luidruchtige groene kikkers. Die ontwaken pas laat en leggen in mei/juni eieren.

De genoemde vier soorten komen dus in februari/maart uit hun holletjes en schuilplaatsen te voorschijn, ze verlaten de beschutte houtwallen en tuinen, steken wegen over en bereiken zo soms na een kilometerlange tocht hun geboortewater.

In de schemering en 's avonds in het donker kruipen padden sloom de weg over, kikkers maken springend de overtocht.

Hierbij vallen veel verkeersslachtoffers, geen wonder dat op tal van plaatsen echte natuurliefhebbers de dieren **helpen oversteken**. Met behulp van geleiders worden de dieren naar een ingegraven emmer geloodst, welke na verloop van tijd geleegd wordt bij het beoogde water.

Maar u, als autobezitter, kunt de dieren zelf ook helpen, vooral door in de avonduren op wegen waar al platgereden padden liggen, vaart te minderen en maximaal **30 km** te gaan **rijden**. Let er maar eens op: in de buurt van huizen, tuinen en sloten, overal zijn er wegvakken met platgereden dieren. Een macaber schilderij.

In mijn woonplaats Enumatil houden we al jaren de padden in de gaten. De kinderen uit de straat helpen mee: Hoeveel dieren zijn er platgereden, hoeveel dieren lopen er na het avondeten nog levend op de weg of in de goot, hoe is de verhouding padden en kikkers?

Daarna brengen we de geredde dieren naar de sloot. Ze beginnen direct te kwaken, de pad zegt onafgebroken kjoek-kjoek-kjoek, de heikikker zachter bloep-bloep-bloep (alsof je een fles met lucht, onder water laat vollopen), en de bruine kikker roept een zacht en laag roffelend trrrrroe, trrrrroe, trrrrroe. Maar het belangrijkste en leukste is het **lichten van de regenputjes!**

Je hebt ze in 2 soorten die regenputjes: die met een plat deksel, gelijk met het wegdek en die met een opstaande rand in de trottoirbanden. Vooral de laatste met opstaande rand bevatten veel padden en kikkers. Uit ervaring blijkt inmiddels dat het merendeel van de padden en kikkers eigenlijk in de putjes zit! Hier zijn ze ten dode opgeschreven, ze zitten gevangen en sterven door voedselgebrek en kou een langzame, afschuwelijke dood.

Gewone Pad

Het grappige hierbij is dat tijdens het lichten van deksels kinderen vragen “Waarom doe je dat? En vervolgens willen ze graag meehelpen. Het is dan ook een heel spannend moment, als het putdeksel omhoog komt, om te zien hoeveel dieren er nu weer aan een wisse dood zullen ontkomen.

Stel je voor in elke straat neemt één iemand het initiatief, gevolg: tienduizenden padden en kikkers worden gered! Een kleine moeite, een enorm resultaat.

Herman de Heer

Website IVN-Leek/Nietap ter overname, wie helpt?

Onze site-beheerder dhr. Willem Hovinga heeft te kennen gegeven graag te willen stoppen met onze site.

Tijdgebrek, maar ook de weinige respons die hij krijgt van de leden, heeft hem tot deze keus gebracht.

De website, te vinden onder <http://members.home.nl/ivnleek> is in zijn geheel over te nemen.

Wat wij dus zoeken is een enthousiast lid die het leuk vindt om met de computer te werken en ook enig plezier kan ontleen aan het bijhouden van onze afdelingsite.

De basis is reeds aanwezig, de site dient wel af en toe te worden geactualiseerd met nieuwe activiteiten, excursieverslagen, foto's gemaakt door leden, soms artikelen overgenomen uit 'de Wielewaal'.

Uiteraard staat het een enthousiast site-beheerder vrij om daar ook een stukje eigen kleur aan mee te geven.

Op termijn zal de mogelijkheid worden geboden om onze site direct te koppelen aan de landelijke IVN-site, technische problemen bij het Landelijk Bureau hebben hierin echter aanzienlijke vertraging veroorzaakt.

Kortom: wie wil/willen dit doen?

Internet is in toenemende mate een belangrijk medium voor informatieverspreiding en informatiewerving.

Voor onze afdeling is een eigen site dan ook bijzonder belangrijk.

Voor meer informatie, Willem Hovinga: tel. 0594-516683
of e-mail: w.hovinga@home.nl

Paddestoelenexcursie in Nienoord

Zaterdagochtend 16 oktober verzamelden 15 volwassenen en 7 kinderen zich rond paddestoelenkenner Kor Raangs. Plaats van handeling: het park- en bosgebied rondom Nienoord. Vrijwel direct al bij het begin komen we bij een oude, duidelijk op zijn retour zijnde, esdoorn. Aan de voet een woud van paddestoelen. Het is de Bruine bundelridderzwam. Hiermee komt het gesprek al snel op aantastingen van schimmels in bomen. Wat is gevaarlijk en wat niet, want even later komen we ook de ‘beruchte’ Reuzenzwam en de Honingzwam tegen. Bij houtrot wordt vaak onderscheid gemaakt in witrot en bruinrot. Witrotschimmels (b.v. Reuzenzwam en Tonderzwam) breken lychnine af waardoor het hout zijn stijfheid verliest. Dit kan leiden tot het in de lengte scheuren van een stam of tak. Bruinrotschimmels (b.v. Zwavelzwam en Berkenzwam) breken de cellulose af, waardoor het hout brokkelig wordt. De boom sterft langzaam af en valt a.h.w. in stukken uiteen. In de beukenlaan vinden we de Gewone heksenboleet. Dat hij echt bekekt is zien de kinderen als bij het breken van de hoed de gele buisjes -het is een zgn. buisjeszwam- al heel snel blauw kleuren. Op de verdere wandeling komen we, aangevuurd door de kinderen, allerlei soorten paddestoelen tegen zoals boleten, mycena, amanieten, melkzwammen en russula's. Bij de Grofplaatrussula kijkt de gids even wat beter, want boven op deze zwam groeit soms de Poeder-zwamgast, een mycena. Vandaag laat deze mycena zich echter niet zien. Waarom de Fopzwam heet zoals hij heet wordt al snel duidelijk als we hem in eerste instantie voor Rodekoolzwam uitmaken. De Fopzwam is echter altijd roze waar de Rodekoolzwam (of Amethistzwam) paars gekleurd is.

In de hiernavolgende lijst leest u welke paddestoelen we die ochtend allemaal hebben gezien.

Amanita (Amanieten)

Vliegenschwam
Groene knolamaniet
Gele knolamaniet
Parelamaniet

Lepiota (Parasolzwammen)

Honingzwam
Knolhoningzwam

Agaricus (Champignon)

Schubbig boschampignon

Boletus (Boleten)

Eekhoortjesbrood
Gewone heksenboleet
Kastanjeboleet

Suillus

Reuzenzwam

Tricholoma (Ridderzwammen)

Bruine bundelridderzwam

Clitocybe (Trechterzwammen)

Een trechterzwam

Nevelzwam

Laccaria

Fopzwam

Rodekoolzwam (Amethystzwam)

Stuifzwammen

Aardappelbovist

Grote stinkzwam

Zwartwordende stuifzwam

Naucoria

Gewone zwavelkop

Kruzzomen

Gewone kruzzoom

Prachtvlamhoed

Schubbig bundelzwam

Ascomycetes (Zakjeszwammen)

Witte kluifzwam

Grote oranje bekerzwam

Mycena

Streepsteelmycena

Draadsteelmycena

Helmmycena

Lactarius (Melkzwammen)

Bleke melkzwam

Grijsgroene melkzwam

Kaneelkleurige melkzwam

Russula

Berijpte russula

Beukenrussula

Brosse russula

Geelwitte russula

Grofplaatrussula

Stevige braakrussula

Zwartrode russula

Hebeloma (Vaalhoed)

Radijsvaalhoed

Tweekleurige vaalhoed

Reuzenzwam op beukenvoet.

Herman de Meijer

Herfst in Stadspark

Op zondagmiddag 7 november stond wederom een activiteit van onze afdeling gepland. Het ging nu om een herfstwandeling in het Stadspark. Het zou een goed bestede middag worden, eigenlijk ook geen wonder want de algehele leiding was in handen van Laus Paagman. Hij is onze boom-en struikman in hart en nieren. Het was tevens prettig om vast te stellen, dat er enkele kinderen en zelfs jongeren deelnamen aan het gezelschap van zo'n twintig personen. Mooi groepje!

In het begin van deze eeuw werd het stadspark aangelegd. Het is ontstaan op initiatief van de Groningse industrieel Jan Evert Scholten. In 1913 is met de aanleg van het park begonnen, waar in de jaren van de eerste wereldoorlog vele Groningers te werk werden gesteld.

Laus leidde ons langs een aantal exoten. Daarmee bedoelen we in dit geval plantensoorten, die het eens elders willen proberen. En dat allemaal in het stadspark waar de ondergrond voor een groot gedeelte wordt gevormd door een rietveenbodem, zodat de zware bomen er een hele kluiw aan hebben om niet in al te grote scheefstand door het leven te gaan. Immers mocht de hellingshoek te groot worden dan waaien ze wel om of knappen ze af ofvallen ten prooi aan de kettingzaag. Dat biedt geen geweldig vooruitzicht op overleven! Doordat de bodem vrij zacht en drassig is (immers veen) was deze niet geschikt voor woningbouw en werd begin 1900 maar besloten om er de bestemming "park" aan te geven. Dat betekent echter nu, dat er wel relatief veel tijd en energie moet worden besteed aan beheer en onderhoud. Toch zeker als men bedenkt, dat de gemeente er naar wil streven alle risico's en gevaren uit te sluiten voor het grote aantal bezoekers. Bovendien bevinden zich in het park ook nog een grote camping en het stadsparkpaviljoen, die nogal wat mensen trekken.

Een aantal soorten heb ik goed onthouden. In de eerste plaats de "scheve beuk", een fraai exemplaar waar we uiteraard even stil stonden bij z'n excentrieke vorm. Ook de moerascypres herinner ik me met de luchtwortels. Deze *Taxodium distichum* is een eenhuizige, bladverliezende boom vaak bij water aangeplant en ze vormen aan de voet van de geplooidde stam ademwortels. De stam heeft een bleekrode, vezelig afschilferende gegroefde schors, die daarmee veel lijkt op de "Redwood" ofwel de *Sequoia*.

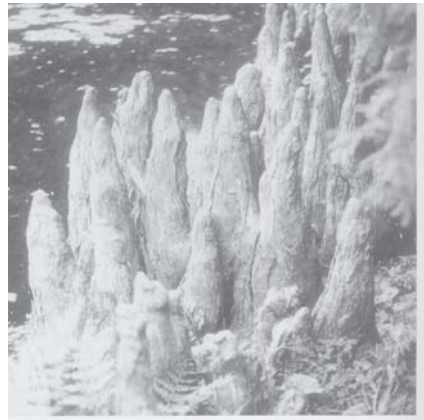
Ook de Ginkgo biloba staat in het stadspark, een loofverliezende tweehuizige boom met op dat moment prachtige gele, waaiervormige bladeren met een diepe insnijding in het midden op zowel de kortloten als de langloten. Deze boomsoort is tevens zeer markant, omdat het de enige levende soort nog is van de orde Ginkgoales behorende tot de klasse Coniferopsida; het zijn levende fossielen.

Prachtig deze Japanse notenboom zoals hij ook wel wordt genoemd.

De hemelboom, de oosterse en de westerse plataan (vlak bijeen), de moeraseik, de tulpenboom, de christusdoorn, de bamboe, de vleugelnoot, de walnoot en de toverhazelaar zijn de soorten, die ruim in de picture stonden. Elk met z'n eigen markante eigenschappen en z'n eigen verhaal. Laus was zonder te overdrijven, gedreven op dreef met af en toe fijntjes vingerwijzend naar z'n vakmanschap door ons de ogen te openen voor de gezondheidstoestand van de fraaie collectie bomen en planten in het stadspark. De anekdotes beukten en eikten ons gehoor. Voorts is het jaargetijde, de herfst, voor de bomen een speciale periode. Ze proberen zoveel mogelijk nog bruikbare stoffen vast te houden vanuit de bladeren, die afvallen. Deze stoffen zijn nuttig om de winter door te komen en ze worden in het voorjaar weer aangewend om nieuw lichaamsmateriaal op te bouwen.

Laus, het was fijn en gezellig.

Albert Wemmenhove.

Luchtwortels van Moerascypres

ACTIVITEITEN

Van half april tot half november 2005

Dauwtrappen op Hemelvaart

In 2004 was er geen dauwtrapwandeling, maar een weidevogelfietstocht rondom het Leekstermeer. Op verzoek van de leden dit jaar weer opnieuw een dauwtrapwandeling, op Hemelvaart, 's ochtends vroeg.

-Donderdag 5 mei, aanvang 5.00 uur

-Plaats van vertrek: Parkeerplaats voor het Nienoord InformatieCentrum.

-Route blijft een verrassing.

Nachtvlinders kijken met VLWGro

Vrijdagavond 6 mei organiseert de Vlinder en Libellenwerkgroep 'Stad en Ommeland' Groningen (VLWGro) een nachtvlinderavond in de vlindertuin van dhr. Jaap Lise aan de Wissel 1 in Tolbert. De vlindertuin ligt achter de boerderij. Met sterke lampen en witte lakens zullen nachtvlinders worden gelokt, bekeken en gedetermineerd. De vijf specialisten van de werkgroep zijn allen aanwezig met de nodige literatuur. De activiteit beperkt zich tot de plaats van handeling, het is een zgn. standactiviteit.

In principe kunt u die avond komen wanneer u wenst en ook weer gaan wanneer u genoeg hebt gezien of meegedaan in b.v. het determineren.

Het beste is om te komen als het echt goed donker is. De activiteit is gratis.

-Vrijdagavond 6 mei, aanvang ca. 21.00 tot ongeveer middernacht.

-Plaats, de Wissel 1, Tolbert, vlindertuin achter boerderij J. Lise

-vooraf uw deelname melden is wenselijk via: h.sangers@trefpunt.nl

Vleermuizenexcursie

Reeds drie maal organiseerden we een vleermuizenexcursie waarvoor de belangstelling overweldigend was. We doen het dit jaar weer, maar nu op een ander manier en op een ander tijdstip. In mei hebben de vleermuizen jongen en worden er voedselvluchten uitgevoerd. De kans om werkelijk vleermuizen te spotten, zeker in de buurt van nestkolonies is erg groot. Dus gaan we opnieuw met zaklamp en BAT-detector gewapend op zoek om te trachten de dwergvleermuis, de watervleermuis of een van de vele andere soorten vleermuizen in een lichtstraal te 'vangen'.

We doen dit jaar twee excursies die parallel aan elkaar lopen. Één excursie is alleen voor kinderen, de ander alleen voor volwassenen. Daarbij is er een maximum van 25 deelnemers aan elke excursie gesteld. Opgaaf dient vooraf te geschieden bij de secretaris, dan hoort u of u er nog bij kunt, dan ook wordt de plaats van de excursie bekend gemaakt.

-Zaterdag 28 mei, 21.00 - ca. 23.00 uur (zon onder 21.46 uur).

Aanmelden vooraf tot uiterlijk 28 mei, 16.00 uur bij het secretariaat.

Provinciale IVN-dag in Tolbert/Leek

In 2005 is onze afdeling aan de beurt om de Provinciale IVN-dag te organiseren. Op deze dag ontmoeten IVN-vrijwilligers uit de hele provincie elkaar en kan er volop kennis worden gemaakt en van gedachten worden gewisseld.

We hebben voor deze dag een attractief programma opgesteld zodat we de leden van de andere IVN-afdelingen kunnen laten zien wat er in onze eigen regio zoal te zien en te ontdekken valt op natuurbeleving- en natuureducatief gebied.

Vanaf 10.00 uur is de ontvangst, om ca. 10.40 uur zal dhr. Ab Grootjans, wetenschappelijk medewerker van de RUG, een lezing houden over watersystemen, waterbeheer en waterplanten. Na een broodje en koffie wordt rond 12.00 de fiets gepakt waarna we een uitgezette route van ca. 30 km. door het zuidwestelijk Westerkwartier zullen volgen. Op diverse plaatsen zal uitleg worden gegeven over de bijzondere natuurwaarde. Ergens op de route bieden we de gelegenheid om een lunch tot u te nemen.

Rond 16.00 uur vindt de afsluiting plaats.

Ieder Gronings IVN-lid ontvangt begin mei een uitnodiging, u dus ook!

-Zaterdag 18 juni 2005, 10.00 – 16.00 uur

Startplaats: Stichting ‘de Zijlen’, locatie Sintmaheerdt, Spant 1, Tolbert.

Telefoon die dag: 0594-850316.

Bakkeveen, de Slotplaats

Bij het Friese Bakkeveen ligt het 205 ha. grote landgoed “De Slotplaats”.

Dit, sinds 1997 in bezit van Natuurmonumenten zijnde, landgoed heeft een lange geschiedenis die mede zichtbaar is in de Sterrenschans, een verdedigingswerk uit het begin van de 18^e eeuw.

Om u een indruk te geven van de diversiteit van dit landgoed; er leven reeën, boommarters, diverse roofvogels en bosuilen. Er is zeer oud bos, er zijn vennetjes en dobben en voor wie

uiteindelijk moe is geworden; “De Slotplaats”
er is ook een theehuis.

We gaan deze dag mee met een wandeling die door ter plaatse goed bekende IVN-gidsen wordt geleid. Wie vooraf al wat meer wil weten over dit gebied kan een bezoekje brengen aan de site: www.ivn-dewalden.nl

-Zondag 17 juli, 10.00 – 12.00 uur.

Vertrek 9.00 uur vanaf de parkeerplaats bij het Nienoord Informatiecentrum We gaan carpoolen !!

Aanmelden vooraf tot uiterlijk 30 juni bij het secretariaat.

Groene maand september

Jaarlijks worden in de Groene Maand september honderden 'groene' publieksactiviteiten georganiseerd in het hele land. Bijvoorbeeld wandelingen en fietstochten met gids, rondleidingen, tentoonstellingen, informatiemarkten, kinderactiviteiten en themalezingen. Wilt u ook in september de natuur ontdekken, bekijk dan de sites van de organisatoren.

De organisatie van deze dag is in handen van het IVN.

Voor meer en actuele informatie, zie: www.groenemaand.nl

Wandeling met als thema: ‘Natuur in de Stad’

Het begint al een traditie te worden, één maal per jaar een wandeling in de stad Groningen. We hadden reeds een bomenwandeling door het Noorder Plantsoen, een Hofjeswandeling en een wandeling door het Stadspark.

Nu een wandeling door het zuidelijk deel van de stad Groningen.

Beginpunt is de Zuider Begraafplaats, meer wil onze gids en kenner van het stadse groen, Laus Paagman, nog niet verklappen. Het wordt een verrassing.

-Zondag (datum nog onbekend) september

-14.00 uur, ingang Zuider Begraafplaats (Hereweg).

Landelijke IVN-dag

Op zaterdag 1 oktober vindt er een landelijke IVN-dag plaats op het stadslandgoed ‘De Kempphaan’ in Almere.

Doel en inhoud van deze dag is bij de redactie nog niet bekend.

-Zaterdag 1 oktober, gehele dag.

Paddestoelenexcursie

Een vast onderwerp in het najaar, paddestoelen. Deze keer gaan we, met gids Theo Nijssen, kijken wat het Natuurschoonbos te Nietap op dit gebied te bieden heeft.

-Zaterdag 15 oktober, 10.00 – ca. 12.00 uur

-Vertrekpunt parkeerplaats met informatiebord nabij boswachterswoning aan de Vagevuurselaan.

Nationale natuurwerkdag

Voor de 5^e maal vindt dit jaar de natuurwerkdag plaats. In 2003 werkte onze afdeling samen met SBB en IVN-Norg inzake het project “Maak het Schilleveen weer schoon”. Vorig jaar waren enkelen actief op een natuurterrein van een onzer leden, anderen waren ingezet bij b.v. het Groninger landschap

Vorig jaar hebben 5.950 volwassenen en 2.750 kinderen gewerkt in natuur en landschap. Er is geplagd op blauwgraslanden; opslag verwijderd van heideterreinen en veengebieden en er zijn lanen opgesnoeid. Ook zijn er broeihopen gemaakt voor slangen; zwerfvuil

opgeruimd uit natuurgebieden, vennetjes schoongemaakt, sloten gedregd en kikkerpoelen opgeschoond.

Daarnaast zijn wandelpaden hersteld, wilgen geknot en heggen gesnoeid. Kortom, er is heel veel werk verricht waarmee de natuur erg geholpen is! Dit jaar zal er op 230 plaatsen in het land worden gewerkt. Informatie vergaren of jezelf opgeven kan via www.natuurwerkdag.nl
-Zaterdag 5 november, 9.00 – 16.00 uur.

N.B.1: Tenzij anders vermeldt geldt voor alle activiteiten dat deze voor IVN-leden, donateurs en adverteerders gratis zijn.
Niet leden betalen voor de activiteiten €2,00 en kinderen tot 12 jaar €1,00.
Daar waar auto's worden ingezet zal gecarpoold worden. De vervoerskosten worden hoofdelijk omgeslagen.

N.B.2: Bij onze activiteiten zijn honden, ook aangelijnd, i.v.m. eventuele verstering van vogels en wild niet welkom.

Koninginnepage op Kaardebol

Boeken / Brochures / Affiches van IVN-Leek/Nietap

Aangezien onze afdeling niet over een eigen ruimte beschikt zijn alle boeken, brochures, affiches en contactbladen van andere IVN-afdelingen bij de secretaris ondergebracht. Ze staan daar rustig en ongestoord, maar ondertussen wel onder een toenemend dikke laag stof. Al dit materiaal staat ten dienst van de afdeling. Iedereen kan dit dus lenen. De omvang van het aantal publicaties is te groot om in zijn geheel in deze “Wielewaal” op te nemen. Wie interesse heeft kan een lijst opvragen bij de secretaris waar al deze publicaties op staan. Wie over e-mail beschikt kan het digitaal aangeleverd krijgen, anderen zullen zich met een kopie van de lijst moeten behelpen. Om een indruk te geven van wat er zoal in zit volgt hierna een dwarsdoorsnede van de lijst.

Op het gebied van draaiboeken, suggesties en tips is er informatie over de IVN-campagne NatuurNetwerk alsmede over thema's als de natuur in eigen hand, aan de slag met kringlopen, weidevogelbeheer, initiatieven voor duurzaamheid en een draaiboek voor tentoonstellingen.

Er zijn cursusmappen, o.a. de IVN-cursus ‘Natuur in eigen omgeving’ en de cursus ‘Natuur en Milieu’.

We bezitten boeken o.a. over ecologie, de ecologische hoofdstructuur, landschapsbeheer, natuur in de stedelijke omgeving, milieu en biodiversiteit.

Er zijn determinatietabellen, o.a. voor waterdieren, knoppen, strandvondsten, sporen en bodemdiertjes. Tevens beschikken we over een aantal posters over b.v. de knotwilg, de boerensloot, vogels, amfibieën en dagvlinders.

Op het gebied van Jeugd- en Jongerenwerk beschikken we o.a. over het basisnatuurboek en over jeugdprojecten op het gebied van houtwallen en singels in het zuidelijk Westerkwartier, over levend water en over kinderboerderijen.

Verder beschikken we nog over rapporten, o.a. beheerplannen van het Leekstermeergebied en Coendersborg, Iwema Steenhuis, Nanninga's Bos en Bolmeer, we hebben een aantal brochures over b.v. paddestoelen, muurplanten en vleermuizen en er is foldermateriaal over o.a. steenuilen, vleermuizen, dagvlinders en muurplanten.

Kortom, er is voldoende om gebruik van te maken.

Herman de Meijer

Vlinderdialezing

Op donderdagavond 18 november hielden we een vlinderdialezing met dhr. Flip Gaasendam als gast.

Dhr. Gaasendam, met zijn 73 jaar reeds 60 jaar actief bezig met vlinders, hield deze avond een boeiende vertelling over vlinders, aanschouwelijk gemaakt met dia's. De 16 geïnteresseerden kregen naast informatie over de levensloop van vlinders veel boeiende verhalen voorgeschoteld.

In een leuke anekdote vertelde hij hoe zijn vlinderinteresse is ontstaan. Koninginnedag, 60 jaar geleden. Als jongetje met wekelijks 2 cent zakgeld viel er niet veel uit te geven. Om zijn moeder met een bosje bloemen te verrassen werden in een weiland pinksterbloemen geplukt die in een vaasje werden aangeboden. Moeder blij verrast, maar helaas bleek de volgende dag het eronder liggende geborduurde kleedje te zijn bevuild met uitwerpselen. Er bleken rupsjes op te zitten. Vader hielp ze te behouden in een pot omdat de jonge Flip wel eens wilde zien wat er ging gebeuren. Het rupsje verpopte zich en toen gebeurde er niets meer. Half vergeten bracht de pot de winter door tot in het voorjaar van het volgende jaar vader toevallig in de schuur kwam en de pot weer zag. Met daarin.... Flip werd geroepen en zag de pas ontpopte Oranjetipjes. Sindsdien zijn vlinders en Flip Gaasendam synoniem.

Vlinderpoppen zijn er in twee soorten; gordelpoppen en hangpoppen.

Hangpoppen hangen letterlijk ondersteboven aan een blad of plant. Alle vlindersoorten die als rups de brandnetel aandoen zoals het Landkaartje, de Dagpauwoog, de Atalanta en de Kleine vos behoren hiertoe. De Atalanta is, evenals de Distelvlinder, een trekvlinder. In het voorjaar komen ze, meelifend op hoge zuidelijke passaatwinden, vanuit het Middellandse Zeegebied hierheen. Flip waagde het te betwijfelen of deze dieren, ondanks wat wetenschappers zeggen, in staat zijn op eigen kracht in het najaar weer terug te vliegen naar het zuiden. Sterke noordelijke winden in het najaar kennen wij niet en na een voor de vlinders energielurpende zomer in het kader van reproductie en voedsel zoeken heeft hij zo zijn twijfels.

Naast hangpoppen zijn er de zgn. gordelpoppen. Alle witjes, de Citroenvlinder en het Oranjetipje. Deze poppen zetten zich met een gordel om de pop heen muurvast aan een blad.

Met fraaie dia's werd ons getoond aan welke bedreigingen vlinders, maar met name ook rupsen en poppen, bloot staan. Predatoren zoals zangvogels, andere insecten zoals de sluipwesp en schimmels indien een rups of pop wél een warme overwinteringplek heeft gevonden, maar geen droge.

Inzake overwinteren, afhankelijk van de soort gebeurt dat als rups, als pop of als vlinder. Alsof het zo geënceneerd was vloog er de hele avond een Kleine vos door de zaal die een overwinterplekje zocht.

Ook op bijzondere verhalen over vlinders werden we volop getraakteerd. Hoewel mensen met enige vlinderkennis weten dat het Landkaartje in twee kleurvarianties voorkomt, wist ikzelf nog niet dat dit in reactie is op langzaam stijgende of langzaam dalende temperaturen. Bij vlinders die de eitjes in hangende strengen afzetten eten de rupsen de eischaal niet op zodat ook de onderste rups nog omhoog kan klimmen. Sommige vlinders hebben een ideale schutkleur zoals b.v. de Citroenvlinder die onder het blad van een vuilboom hangend bijna niet herkenbaar is. Tot en met een kleine insnijding in het blad of een bruin roestvlekje op het blad zijn de vlindervleugels bijna identieke kopieën.

Een grote groep vlinders is gebonden aan grasvegetaties. De Argusvlinder, het Koevinkje en alle Zandoogjes.

Blauwtjes daarentegen zijn weer soortspecifiek. Zo is er het Boomblauwtje, het Icarusblauwtje (rolklaver), het Veenbesblauwtje, het Tijmblauwtje, het Heideblauwtje, enz.

Vuurvlinders zijn op hun beurt afhankelijk van zuring. De uiterst zeldzame Grote Vuurvlinder, die mede ten grondslag lag aan het aanwijzen van het Naardermeer als natuurgebied, leeft op de waterzuring, de wat algemenere Kleine Vuurvlinder van zuring in het algemeen.

Met een fantastisch verhaal over de bijzondere levensloop van de rups van het Tijmblauwtje, die zich tussen Knoopmieren laat vallen, van het mierengebied mag eten zoveel hij wil mits als tegenprestatie de mieren een zeer zoete stof aan hem mogen ontlokken, en na zich ontpopt te hebben zichzelf snel in veiligheid moet stellen door het mierennest te ontvluchten besloot dhr. Gaasendam deze boeiende avond.

Herman de Meijer

Resultaten van en nieuws over Weidevogels in ZWK.

Resultaten:

Verleden jaar, 2004, hebben 83 boeren met 1.700 hectare weiland zich via de boeren natuurvereniging (b.n.v.) Zuidelijk Westerkwartier aangemeld voor de SAN-regeling. Dit houdt in, een subsidieregeling voor agrarisch natuurbeheer. De regeling heeft een looptijd van 6 jaar, de boeren ontvangen anderhalf miljoen euro als vergoeding voor het sparen van nesten en kuikens. Een belangrijke economische injectie voor ons gebied!

Daarnaast heeft de b.n.v. De Eendracht bij Grootegast/Lutjegast nog eens 1000 hectare in de SAN-regeling voor weidevogels.

Er zijn door de 41 vrijwilligers 780 nesten gevonden in het gebied van de b.n.v. Zuidelijk Westerkwartier:

		% uit
Kievit	397	66
Scholekster	168	62
Grutto	78	76
Tureluur	75	87
Rest	62	

Overall **niet uit**: gemiddeld over de 4 weidevogels 31 %.

Ter vergelijking de resultaten van b.n.v. De Eendracht: 995 nesten.

		% uit
Kievit	505	71
Scholekster	163	58
Grutto	95	70
Tureluur	122	80
Rest	70	

Overall **niet uit**: gemiddeld over de 4 weidevogels 30 %.

De verliesoorzaken zijn grofweg bewerkingen (via de boer) en predatie (door andere dieren), maar ook worden er wel nesten verlaten door onbekende oorzaak.

Heel opvallend hierbij is dat de “bontjes” (kievit en scholekster), als open grondbroeders veel hogere verliezen kennen door (zicht)predatie dan de “bruintjes” (tureluur en grutto), die met schutkleur en diep verborgen

nestkuiltjes minder makkelijk ontdekt worden. Dit geldt dus voor de zicht-predatoren, die overdag actief zijn zoals kraai, meeuw, reiger, enz.. Uit de gegevens blijkt dat het uitkomstsucces van de bruintjes 12 % hoger ligt dan bij de bontjes. Voorzichtige conclusie: de dag-predatoren kraai, meeuw, reiger (en andere vogels) zijn verantwoordelijk voor dit verschil.

Scholekster, maar vooral Kieviten hebben voor deze hogere dagverliezen een compensatie in de vorm van een of meerdere vervolglegels. Voor de nachtelijke geur-predatoren zoals vos, marterachtigen, egel zijn alle nesten van bruintjes en bontjes in gelijke mate gevoelig.

Heel belangrijk hierbij is dat de vrijwillige weidevogelbeschermer zelf zo min mogelijk bij de nesten komt ter controle **via één enkel tracé**. Zoek je alleen of met een grote groep een heel weiland af dan is er te veel misleidende geur voor de predator om hem op het goede spoor te brengen. Bedenk hierbij wel dat vos, hond, kat of marterachtige een factor 1.000 tot 10.000 keer beter kan ruiken dan de mens.

Kuikens of eieren.

Tegenwoordig zien we een toenemende belangstelling voor het redden van kuikens i.p.v. nesten en eieren. Want uiteindelijk gaat het om het aantal vliegvlugge kuikens wat overleeft.

Kuikens van scholekster en watersnip worden de eerste tijd door de ouders gevoerd, dat geldt niet voor de andere weidevogels.

Zij zijn aangewezen op het zelf vangen van mugjes, vliegen, slakjes en kevertjes. Dit kan uiteraard alleen tijdens daglicht.

Kievitjongen zijn traag en zoeken op de grond naar trage prooien, gruttokuikens zijn vlug en vangen snellere prooien zoals de gele strontvlieg, die zij uit de hoge halmen pikken. Tureluurjongen zitten er tussenin qua snelheid, maar vangen hun prooien vaker langs sloten en greppels. Insecten kleiner dan vier millimeter zijn voor de kuikens niet interessant.

De kleine Kieviten slikken om de 15 seconden een prooi naar binnen, per dag 1.500 prooien.

De gruttokuikens pikken om de 5 tot 7 seconden een prooi, met een totaal van 10.000 prooien per dag. De grote vraag is dus; kan een weiland die gigantische hoeveelheid insecten opbrengen? Gemiddeld levert een vierkante meter weiland 150 insecten per dag, waarvan er 7 van voldoende grootte bij zijn.

Een voltallig gruttogezin heeft in de opgroEIFase een halve hectare weiland nodig om de benodigde 1 miljoen insecten te kunnen leveren. Bij hoge mestgiften van $N = 400$ kg/ha verdwijnen echter de grotere, geschikte prooien om plaats te maken voor meer en kleinere insecten, ongeschikt voor de kuikens om te kunnen overleven.

Na 3 weken zijn de kuikens aangewezen op het bij kunnen vangen van grotere prooien, zoals regenwormen, anders sterven ze een gewisse dood door de combinatie honger en kou.

Grutto

Wildredder.

Bij het DLR-bedrijf in Beieren (Deutsche Luft- und Raumschiff) is sinds kort een wildredder in de verkoop. De aluminiumstang van 8 meter breed is voorzien van 16 infraroodlampjes en van microgolfsensoren. De uit- en inschuifbare stang weegt 5 kg en kan op de schouders of voor de buik gedragen worden. Voor de maaidatum worden weilanden afgeschuimd op zoek naar reekalfjes, hazen, bebroede eieren en fazanten. Uiteraard werkt het apparaat ook voor weidevogels en warme eieren. De fabriek heeft er al tientallen van verkocht aan Duitse, Oostenrijkse en Zwitserse jagersverenigingen. Alles wat warmer is als de omgeving en voor meer dan 85 % uit water bestaat doet een signaal afgaan.

Kosten van het apparaat 8.000 euro.

Kruipt er een muisje onder de sensoren dan gaat het signaal aan, als het diertje wegkruipt in zijn holletje, gaat het signaal uit. Op die manier kunnen alle kuikens, eieren en broedende vogels snel en zeker worden opgespoord. Een eenvoudig rekensommetje leert dat voor 1 hectare weiland (100 bij 100 meter) en met gebruik van 3 zulke apparaten de vrijwilligers na 400 meter lopen het hele weiland hebben afgezocht. Dus in 10 tot 15 minuten. Een prototype voor loonbedrijven is in ontwikkeling. Via een hefboommechanisme kunnen deze wildredders dan op maaibalken worden gemonteerd.

Voor meer informatie gaat u naar Google, typ in: Wildretter en u krijgt zo'n 180 treffers.

Gruttokring en mozaïekbeheer.

In de Postwagen van Tolbert is op woensdag 23 maart een interessante lezing gehouden door de heer Douma uit Gerkesklooster/Stroobos. Ze hebben met 8 boeren en 400 ha. weiland een Gruttokring opgericht.

Resultaat: 800 weidevogelnesten gevonden.

De boeren ontvangen een hoge bijdrage voor de nestbescherming. Ze overleggen veel met elkaar en stemmen het beheer zoveel mogelijk af op variatie en diversiteit.

Dit mozaïekbeheer houdt in nestbeschermers plaatsen, voorbeweiden, vluchtstroken, slootkantenbeheer, vaste mest en verschillende maaidata. In onderzoek is op dit moment of de boeren van de weidevogelclusters van Enumatil en het Faan hier ook aan willen.

De BMP-weidevogel-telmethode.

Dinsdag 29 maart startte de cursus BMP (Broedvogel Monitoring Project). Het doel is eigenlijk het tellen van zingende mannetjes, die territoriumhoudend zijn. In acht bijeenkomsten worden de cursisten vertrouwd gemaakt met het tellen van alle aanwezige weidevogels in een areaal, zonder dat de nesten worden opgespoord. Hoeveel leeuweriken zingen hoog in de lucht, hoeveel graspieper zingen hun parachuteachtige liedje, zitten er krrruk zeggende zomertalingen in het weiland? Als de cursist op de 4 theorie- en op de 4 praktijkbijeenkomsten voldoende scoort, komt Minister Veerman hem/haar persoonlijk het diploma uitreiken.

Alle boeren in de SAN-regeling moeten 2 maal per 6 jaar op deze wijze BMP-tellingen toestaan. Gediplomeerden uit ZWK mogen alleen in andermans gebied tellen, bijvoorbeeld bij de b.n.v. Stad en Ommeland of in Friesland bij Gruttokring Gerkesklooster.

Herman de Heer

Kievit-kuiken

Vroege vogel wandeling

Op zondagochtend 3 april jl. , om 6.00 uur 's ochtends, trokken we met 10 mensen het Nietapster Natuurschoonbos in om naar vogelgeluiden te luisteren. Veel zangvogels en andere vogels zijn alweer begonnen aan paarvorming en nestbouw. 's Ochtends in het vroege voorjaar laten de vogels zich alweer goed horen. Bij het eerste ochtendgloren, worden de vogels wakker en in een ongeveer vaste volgorde beginnen ze te fluiten en te zingen, massaal en zeer luid. Terwijl het nog donker was, met de maan als een mooie oranjerode sikkel net boven de zuidoostelijke horizon en heldere sterren aan de hemel, begon het ochtendconcert al. De roodborst was de eerste, gevolgd door de merel waarna ook de andere soorten begonnen. Bij het ven hoorden we duidelijk het lage 'snurkende' geluid van de bruine kikkers. Daar ook zag een van de deelnemers een uil door het bos vliegen. Al lopend en luisterend kwamen we heel wat vogelgeluiden tegen, sommige heel karakteristiek en voor iedereen goed herkenbaar, andere veel subtieler. Nadat de zon om 7.15 uur op kwam was al snel nadien op vele plaatsen in het bos het geroffel van de grote bonte specht te horen. Heel bijzonder was dat we op een bepaald moment een kleine bonte specht zagen en korte tijd nadien er vlakbij nog een met uitgespreide vleugels. Duidelijk baltsgedrag.

In onderstaande lijst leest u in willekeurige volgorde welke vogels we gehoord -en soms ook gezien- hebben.

Roodborst	Winterkoning	Koolmees
Zanglijster	Merel	Kraai
Groenling	Houtduif	Nijlgans
Boomklever	Vink	Tjiftjaf
Matkop	Buizerd	Spreeuw
Goudhaantje	Een Uil	Staartmees
Fazant	Grote bonte specht	Kleine bonte specht
Groene of Zwarte specht		

Op de tijd dat wij weer naar huis gingen, zo rond 8.00 uur, was het luidruchtige ochtendconcert alweer goeddeels ten einde.

Herman de Meijer

AGENDA samenvatting

- Zaterdag 16 april, aanvang 10.00 uur
Slootjesexcursie Nienoord
- Donderdag 5 mei 2005, aanvang 5.00 uur
Dauwtrappen op Hemelvaart
- Vrijdag 6 mei, 's avonds
Nachtvinders kijken
- Zaterdag 28 mei, 21.00 – ca. 23.00 uur
Vleermuizenexcursies
- Zaterdag 18 juni 2005, 10.00-16.00 uur
Provinciale IVN-dag in Leek
- Zondag 17 juli 2005, vertrek 9.00 uur
Bezoek “De Slotplaats” te Bakkeveen
- Gehele maand september
Groene maand
- Zondag (datum nog onbekend) september, 14.00-ca. 16.00 uur
Natuur in de Stad, verrassende wandeling door Groningen-zuid
- Zaterdag 1 oktober hele dag
Landelijke IVN-dag, stadslandgoed De Kempphaan, Almere
- Zaterdag 15 oktober, 10.00 – ca. 12.00 uur
Paddestoelenexcursie in Natuurschoonbos
- Zaterdag 5 november, 9.00 - 16.00 uur
Landelijke Natuurwerkdag

N.B.: Let u bovendien op onze aankondigingen in de regionale bladen
i.v.m. nadere informatie, aanvullingen of wijzigingen !

Niet leden betalen voor de activiteiten €2,00 en kinderen tot 12 jaar €1,00.
Voor leden, donateurs en adverteerders zijn de activiteiten (tenzij anders
vermeld) gratis toegankelijk.

Daar waar auto's worden ingezet zal gecarpoold worden. De vervoerskosten
worden hoofdelijk omgeslagen.